

עלון דו שבועי מס' 11 • פרשת נח • ג' מר-חשוון תשס"ט
 זמני השבת: ירושלים: 4:15-5:27 תל אביב: 4:29-5:29 חיפה: 4:19-5:27

נועם נוימן
הרהורי חורף

כל שנה זה מפליא מחדש - איך קריאתה של פרשת נח משתבצת באופן מושלם כל כך עם תחילתו של החורף. אתה יושב בבית או בבית הכנסת וקורא בחומש על התחלת הממטרים והנה הגשם מתדפק לו חרישית בחלונך, כאילו כדי להמחיש ולתת אווירת רקע לסיפור. אכן, אין מתאימה מפרשה רטובה שכזו להעלאת הרהורים על החורף העומד בפתחנו, נוקש במטריותינו ונושף בעורפינו ההולכים ומצטעפים.

ידועה המחלוקת שבין ר' אליעזר ור' יהושע לגבי זיהוי החודש שבו נברא העולם (ר"ה י ע"ב). ר' אליעזר סובר כי בתשרי נברא העולם ור' יהושע סובר שבניסן היה הדבר וממנו מתחיל מנין השנים. ממבט ראשון, דעת ר' אליעזר נראית יותר מובנת. המהלך הטבעי של השנה מתחיל בתשרי עם תחילת עונת הגשמים ונביטת הזרעים, נמשך בניסן עם הופעת מרבדי התפרחות והפירות הראשונים ונגמר בערך בסביבות אב ואלול עם אסיף רוב הפירות שנזרעו במהלך החורף. ללא ספק, השנה החקלאית תואמת יותר את דעת ר' אליעזר. נתמקד, אם כן, תחילה בהתבוננות בשיטתו ולאחר מכן נחזור וננסה לעמוד על שיטת ר' יהושע.

כל שנה חקלאית מתחילה, כאמור, בתקופה של חורף. תקופת החורף בתחילתה של השנה מעלה בנו אסוציאציה של עיבור. הסביבה החיצונית היא מיימית, כמו בתוך הרחם העוטף. זרעי העתיד נטמנים באדמה הלחה ואילו האדם נטמן בתוך ביתו, מתכנס ומצטנף בתוך מחסה. מענין שעל אף הקור השורר בחוץ מתקשר החורף אצל אנשים רבים עם רגשות של חמימות, של התכרבלות בשמיכות צמר ופליז, של ישיבה מול האח. גם חום מצונף זה מזכיר מאוד את המצב העוברי ואת הילדים המתכרבלים בחיק אימותיהם. אם ניזכר רגע בנח ובמבולו, שאירע בתקופה זו של השנה לפי דעת ר' אליעזר (ר"ה יא ע"ב), הרי שהתיבה הקטנה השטה לה דומם על פני עולם שלם מלא במים (ולפחות בתחילתו של המבול, הרי שהמים מקיפים את התיבה מכל צדדיה), מנותקת מכל גירוי חיצוני, מרוכזת בעצמה בלבד ומכילה את זרעי החיים של כל העולם שיבוא אחריה - היא דימוי מצוין למתחולל בזמן עיבורו של התינוק, למתרחש בזמן הטמנתו של הזרע בקרקע, ובזעיר אנפין, למצבו של האדם בכל שנה בהגיע החורף המאלצו להדיר רגליו מן החוץ ולכונסן אל תוך ביתו.

אולם עדיין עולה השאלה מדוע באמת נצרכת תקופת עיבור שכזו, הן זו של הוולד והן זו הסימלית של החורף? מדוע היא נמשכת זמן כה רב? כאן נותר מקום רק להשערות. אולי הרצון הוא ליצור בתחילת החיים סביבה מוכרת ובטוחה. כדי לאפשר התפתחות תקינה של כל המערכות המרכיבות את גוף האדם ואת נפשו יש לבודד אותו מכל מה שעלול לטרוד את מנוחתו או להסיח את דעתו. במשך תשעה חודשים הוולד נתון בתוך סביבה קטנה, שקטה, מוגנת ומוכרת. היא מאפשרת לו להתרכז בדבר היחיד שקיים כעת לדידו - הוא עצמו. אם לא היתה תקופה זו בנמצא, אם הילד היה מגיע לעולם ומיד היה "מופצץ" בגירויים שונים ומשונים מכל עבר, ספק אם יכול היה לגבש איזושהי זהות עצמית יציבה המאפשרת התפתחות סדירה ומאורגנת. כך גם בתחילתה של כל שנה מתרחשת תקופה של עוברות בה נאלץ האדם להתעלם מן הסובב אותו מבחוץ ולהתרכז בו בעצמו, בשאיפותיו,

במשמעותו במהותו. רק כך יוכל האדם להגיע לאביב ולקץ על שלל צבעיהם, ריחותיהם והשפע העצום הניבט בהם מכל פינה ולא ללכת שולל, להשתכר מהמראות ולהימשך אחריהם למקומות לא רצויים. דור המבול היווה דוגמה טובה וקיצונית לאיבוד כל דרך ומשמעות, אך סיפורם מציג לנו את המתרחש בהקטנה בכל שנה ושנה. לשם תיקון המעוות מיסודו והחזרתו למסלול הנורמאלי, בזמנו, היה צורך בתקופת עיבור ממושכת של שנה ותיבה אטומה לחלוטין לכל גירוי חיצוני. אולם לאחר המודעות לקיומו של "האב טיפוס" האמיתי של החורף, הרי שמעתה ניתן להסתפק בניתוק החלקי והסמלי בזמן ירידת הממטרים בעונתם.

ניתן להעלות על הדעת משמעות נוספת לתקופת העיבור המשתקפת גם במבול ובחורפה של כל שנה ושנה. מציאותו של הרחם יוצרת תלות בראשיתית באם. היא הופכת להיות המושא אליו התינוק חש קשור ביותר, המושא המזין אותו, המאפשר לו לחיות על אף חוסר האונים שלו, שבקרבנו הוא חש ביטחון ואליו היה הכי רוצה להיצמד. מכוחו של ביטחון זה יש ביכולתו של הילד לפרוץ הלאה ולהתקדם, מתוך ידיעה כי תמיד יהיה מי שידאג לו ויבוא לעזרתו בשעת מצוקה ("יופי! עכשיו תעשה עם הפדאלים מהר! מצוין! אל תדאג! אני מאחוריק!"). בחורף אנו מקבלים תזכורת מתמדת לנוכחותם של השמיים. אפילו מן הבחינה הפיזית הפשוטה, כל אדם חייב לחבוש "כיסוי ראש" מפני טיפות הגשם המעניקות חיים לעולם. החקלאי יודע כי יש עוד מי שדואג לגידול השדה שלו וחפץ בהצלחתו. כביכול אומרים לו "זרעת? עכשיו חכה! אתה לא צריך לעשות הכל לבד. תמתין, תישאר בבית, תשתה כוס תה חמה ליד האח, תקרא ספר טוב. אתה את שלך עשית. עכשיו יש מי שדואג להסדרת שאר העניינים בחוץ גם בלעדיך. אתה יכול לבטוח בו. הוא חפץ בטובתך כמוך". אם בקיץ יכולה לעלות המחשבה כאילו הפירות עולים מאליהם וטיבם הוא תוצאה של השקעת והשקאת החקלאי, הרי שבחורף רואים את פעולת השמיים באופן ישיר ואקטיבי. תודעת שיתוף (שיטוף...) הפעולה בין בעל השדה ל"בעל הבירה" מתהדקת במהלך חודשים אלו. החקלאי ממש מסתמך על העזרה השמימית הזו, והוא "מאמין בחי העולמים וזורע". אמנם נח בנה את התיבה בעשר אצבעותיו אך הוא יודע כי התיבה לא היתה שורדת את טלטלות המבול ללא שמירתו והבטחתו של הקב"ה, ללא אזהרתו המוקדמת מפני המתרחש, ללא זירזו לאגור מספיק משאבים לתקופה הארוכה. המבול וההרס מבחוץ מדגישים את חפצו המיוחד של הקב"ה בקיומם של שוכני התיבה מבפנים. זוהי הקדמה לברית עם בני האדם שתובע במפורש עם יציאתו של נח מן התיבה, הברית שתדגיש את יקר דמם בעיניו של הקב"ה. היא נכרתת לאחר הפנמת חוסר האונים של האדם, שיצרו רע מנעוריו ומתגבר עליו בכל יום, ומתוך רצון להדריכו לעבר הטוב. מכוחה של אותה ברית יכול נח להתחיל לנטוע חיי עולם חדשים מתוך ביטחון בסיוע העליון שיודגש דווקא בזמן החורף.

נחזור כעת לדעת ר' יהושע. ר' יהושע סובר כי העולם נברא בניסן, וזהו ראש השנה של כל שנה ושנה. קשה מאוד להבין את מהלך השנה לפי דעתו. היתכן כי החורף מהווה סיום לשנה שהתחילה באביב שלפניו? לר' יהושע הסתכלות מאוד מעניינת על מהלך השנה. עיקר חודשי השנה הם, ככל הנראה, שבעה – מניסן ועד תשרי. חודשים אלו הם המצוינים בתורה כזמנים של פעילות ושל חיות, המתבטאת בזמני העלייה לרגל. המחזור של שבעה חודשים מתאים לשאר מחזורי השבע של התורה – שבעת ימי השבוע, שבע שנות שמיטה, שבע שמיטות היובל, ספירת העומר ועוד. במידה מסוימת, ר' יהושע לא מתכחש לכינויו של חג האסיף "תקופת השנה", כלומר סוף השנה. גם הוא מסכים שמבחינה מסוימת השנה נגמרת בחג הסוכות, אלא שהוא סובר כי היא התחילה בניסן ולא בתשרי דאשתקד! ומה עם החורף? החורף אינו ראוי להימנות על זמן "חיי השנה". הוא זמן הכליון של כל מה שגדל עד אליו. בחורף עלי העצים נושרים, החום, סממנם של החיים, הולך ומתמעט, הצבעים נעשים קרים וחיוורים יותר, הגשם יורד וממוסס את האדמה היציבה. לאדם כבר אין כמעט אספקה חדשה של פירות ויבולה של השנה הקודמת הולך ואוזל, הולך ונחסר. אפשר לומר שאם ר' אליעזר דיבר על השנה החקלאית במונחים של התפתחות וצמיחה מראשית החיים הרי שר' יהושע מדבר על השנה המבטאת את חיי האדם הבוגר. בזמן הגשמים על האדם לתפוס מחסה, להתכנס, להתגונן. זהו זמן בו האדם חש כלוא ואינו חופשי להסתובב בחוצות כרצונו כבימי בחורותיו. הוא אוסף את רגליו. הכל מבחוץ נעשה זר, קר ומנוכר. עם חלחול הגשם ללב האדמה מחלחלת ללב האדם התודעה כי כל מה שעשה ויצר בידי, נצר מטעיו, מעשי ידיו להתפאר, יכול להתמוסס כהרף עין, להתכלות. במידה מסוימת הכל נעשה חסר

משמעות. על כורחו האדם מתכנס לתוך תוכו, קומתו שוככת ומתמזערת (כאן המקום למנגינה עגומה המלווה בשמיים קודרים, המצלמה מתרחקת מהדמות השחורה שנעמדת לבדה באמצע הרחוב השומם והרקע מתחיל להתמלא בזרזיפי גשם). גם כאן ישנה הקבלה מאוד חזקה לימי שנותיו של אדם. אם ר' אליעזר דיבר על תקופת העוברות הרי שר' יהושע נראה כמתייחס אל החורף כאל ימי הזיקנה, בקצה השני של החיים. לאחר התקופה של העבודה והעשייה המרובה של שנות הבגרות מגיעים ימים של השבתה. בהתחלה ניתן ליהנות מכך (היציאה לפנסיה היא משאת נפשם של רבים) אולם ככל שעובר הזמן, ככל שהאדם מבין כי היציאה לגימלאות לא נבעה רק מרצונו אלא גם

ממוגבלות אובייקטיבית בתפקוד הוא מתחיל יותר ויותר ליסוג אל תוך עצמו. לשם מה, באמת נצרכת תקופה כזו? ועוד תקופה ארוכה כל כך! (אגב, אם מתייחסים לתוחלת החיים הקבועה לפחות בתודעה, 120 שנה בלי עין הרע, הרי שיש ממש הקבלה בין יחס שנות הפעילות לעומת הזיקנה (70 + 50) לבין יחס חודשי האביב והקיץ לעומת החורף (7 + 5)).

אולי אפשר לומר כי החורף נועד להבנת הלז הפנימי המחיה את כל השנה כולה. בימי הזיקנה האדם יכול להתבונן על חייו באופן רטרוספקטיבי ולמצוא את משמעותם בשבילו. בזמן שיא יכולתו ופעילותו דעתו של האדם מוסחת והוא מונע בעיקר על ידי הדחף לאסוף ולכנס. הידיעה של סדר החיים כלחתחילאי, כמותאם לסדר השנה הטבעי, מעניקה לכל שנות הפעילות מעמד של רקע בלבד. הזיקנה לא נתפסת עוד כחדלון לא רצוי של חוסר ברירה אלא כעיקרם של החיים. על מנת להסיר מן האדם כל עול ולאפשר לו להתבונן במשמעותו ניטע בו בראשית חייו אינסטינקט הישרדותי של רצון להרוויח, אך משהושג הרווח והשקט הנפשי נותרה לאדם עוד תקופה ארוכה לעבד את משמעות קיומו [אולי כמעין הכנה לפריחה חדשה בעולם אחר, כמו בסיומה של כל שנה]. אנחנו עדיין איננו בגילאים הללו כך שקשה לנו לחשוב על חייו שלא במושגים של עשייה. לכן, אולי, המוות ואיתו הזיקנה, נתפס ככל כך מאיים עלינו. בכל זאת, ניתנת לנו גם במהלך ימי חורפנו, תחושה מעין זאת בתקופת ימי החורף.

יש כאן עוד הרבה מקום להעמקה. החורף רק בתחילתו. אולי, כמו שאמרנו בתחילת הדברים, ממבט ראשון, ממבט של התחלת החיים, דעת ר' אליעזר היא המובנת והנוחה לנו יותר לקבלה. אך אל דאגה. ר' יהושע ימתין לנו עד לגיל המתאים כדי שנוכל לעמוד גם על דעתו ולהודות לו.

● חורף בריא!

נועם נוימן, מחזור כד'.

דוד הדרי

מועצת העיר, מהי? מה
חשיבותה?

בעוד מספר ימים יערכו הבחירות לרשויות המקומיות בכל רחבי הארץ (בי"ג בחשוון 11.11.08).

כבוגר הישיבה וכחבר מועצת עיר בירושלים, התלבטתי (יחד עם עורך העלון) האם ראוי ונכון לעסוק מעל גבי עלון לעילא, בעניינים פוליטיים/ציבוריים הקשורים לבחירות הקרובות.

לאחר חשיבה משותפת, החלטתי לשתף אתכם ולהעלות בפניכם מספר נקודות המסבירות את החשיבות שבמועצות הערים, ואת השפעתן הישירה על אורח חייו וחיי משפחותינו כאזרחים בכלל וכציבור דתי לאומי בכלל.

מהי מועצת העיר?

מה חשיבותה?

מדוע חשוב לציבור הדתי לאומי להיות מיוצג בה בצורה מכובדת וראויה?

כחבר מועצת העיר ירושלים, וכראש רשימת המפדל איחוד לאומי בבחירות הקרובות בירושלים, כתבתי את הדברים בהתייחסות לעיר ירושלים. אך הדברים נכונים לגבי כל עיר ומועצה (אם כי בוודאי מספר חברי המועצה שונה מעיר לעיר, חלק מהבעיות גם הן משתנות וגם... האותיות בפתק ההצבעה לרשימה הדתית לאומית משתנות מישוב לישוב)

רקע:

במועצת העיר (בירושלים) ישנם 31 חברים המשפיעים בצורה מכרעת על חיינו היומיומיים.

כיום מכהנים בירושלים 4 חברי מועצה מהמפד"ל, 14 חברים ממפלגות חרדיות (אגו"י וש"ס), 13 חברים ממפלגות חילוניות (ובהם חמישה חברי שמאל ממפלגות מרץ-שינוי).

מועצת העיר פועלת בראשותו של ראש העיר, ומקיימת דיונים באמצעות ועדות חשובות כגון: ועדת תכנון ובניה, ועדת כספים, ועדת חינוך, ועדת הקצבות, ועדת הקצאת קרקעות, ועדת מכרזים, ועדת תחבורה, ועדה לאיכות הסביבה, ועוד ועוד.

מה עושים במועצת העיר?

במועצת העיר ובוועדות השונות קובעים חברי מועצת העיר:

איזה בניין יבנה והיכן?

לאיזה דירה תאושר תוספת בניה?

איזה כביש יסלל ומתי?

האם יבנה בית כנסת באיזור מגורך? האם יתוקצבו בתי כנסת?

האם יסגרו/יפתח בית ספר הממ"ד בו לומד ילדך?

מה לגבי סניף תנועת הנוער של ילדך,

האם ישאר בידי התנועות הציוניות דתיות? האם יתוקצב כראוי?

מהי התרבות אשר תהיה בעיר? האם יהיו גם אירועי מורשת-ישראל?

האם שכונתך תהיה נקייה כראוי? האם יתווספו בה גינות משחקים? ועוד ועוד

ושאלת השאלות:

למי בעיריה אתם יכולים לפנות בבעיות פרטיות? האם מישהו שם מחוייב לכם?

בקיצור, כל דבר ועניין הנוגעים לחייכם כתושבי הישוב בכלל, וכחלק ממשפחת הציונות הדתית בפרט, עובר דרך מועצת העיר וועדותיה, חשוב מאוד להיות מיוצג שם כראוי!

דוגמאות מחיי היום יום – בירושלים:

המפד"ל פעלה ותמשיך בע"ה לפעול, למען האינטרסים של הציונות הדתית בעיר. אך לא תמיד העניינים פשוטים כל כך ומשום כך אנו נדרשים להילחם על הערכים שלנו.

לא אחת נשאלים אנו שאלות קשות :

מדוע הציבור החרדי זכה בבית כנסת בשכונה מסויימת ולא הציבור הדתי לאומי?

מדוע אין מספיק אירועי יום העצמאות בגוון דתיותורני ?

למה הועברו כיתות מביה"ס דתי לבי"ס חילוני או חרדי?

איך זה שלנו אין ולהם יש?

התשובה לכל השאלות הללו הינה :

המפד"ל מיוצגת במועצת העיר בשיעור של כ 13% מהמועצה בלבד !!
בעוד שהחרדים מהווים כ 45% במועצה, והציבור החילוני מיוצג ע"י כ-42% הנותרים.
במצב שכזה ברור כי האינטרסים שלנו כציבור דתי-לאומי, נפגעים.

הישגים ירושלמים:

על אף הייצוג הנמוך במועצת העיר הצליחה המפד"ל להשיג הישגים עצומים עבור בוחריה, וזאת מעל ומעבר לכוחה היחסי הדל.

וכך הצלחנו להביא לבנייתם של 18 סניפי תנועות נוער (בנ"ע, עזרא, אריאל),

לבנייתם של בתי-ספר ומבנים רבים, לתיקצובם של מוסדות תורה וחינוך לצד תקצובם של גופים רבים השייכים לצינות הדתית ולטיפול בהצלחה, באלפי פניות פרטיות הקשורות לתיכנון ובניה, ארנונה, חניה, ועוד.

מסקנות:

אם אתם שייכים למשפחה הציונות הדתית,
אם ילדכם מתחנכים בחינוך הדתי לאומי,
אם בני משפחתכם משתייכים לתנועות הנוער בני עקיבא, עזרא, אריאל,
אם אתם מתפללים בבית כנסת האומר תפילה לשלום המדינה,

כדאי לכם לדאוג לעצמכם!!!

עזרו ביצירת נציגות דתית לאומית חזקה וגדולה במועצת העיר.
ביום הבחירות, "ג בחשוון תשס"ט (11.11.08) איש לא נשאר בבית!
הצביעו בעד הרשימה הדתית לאומית באיזור מגורייכם!
(בירושלים זו רשימת המפד"ל – איחוד לאומי שסימנה טב)

דוד הדרי, מחזור ז', מתגורר בירושלים, משמש כחבר במועצת העיר.

הרב ירון בן-דוד
דברים לרגל הוצאת הספר
'שיח נחום'

הגמרא (עירובין נד, ב) מתארת את מסירת התורה לעם ישראל באופן הבא:

תנו רבנן, כיצד סדר משנה? משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו. נסתלק אהרן וישב לשמאל משה. נכנסו בניו ושנה להן משה פירקו, נסתלקו בניו, אלעזר ישב לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן... נכנסו זקנים ושנה להן משה פירקו, נסתלקו זקנים, נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקו. נמצאו ביד אהרן ארבעה, ביד בניו שלשה, וביד כל העם אחד. נסתלק משה, ושנה להן אהרן פירקו. נסתלק אהרן שנו להן בניו פירקו. נסתלקו בניו, שנו להן זקנים פירקו. נמצא ביד הכל ארבעה.

ואולם, כולנו מכירים את המשנה הראשונה במסכת אבות:

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרו לאנשי כנסת הגדולה

לפי המשנה הזו משה מסר את התורה שלו דוקא ליהושע ולא לאהרון, אלעזר, איתמר והזקנים. ברור ששני המקורות הללו עסוקים בתורה שבע"פ, שרק היא צריכה לימוד ומסירה. אבל במקום אחד כתוב שמשה מסר את התורה לאהרון, אלעזר, איתמר והזקנים וכל העם, ואילו במקום אחר כתוב שהוא מסר את זה ליהושע, וממנו לזקנים. כיצד מיישבים את שני המקורות זה עם זה?

לענ"ד התשובה לכך היא שיש שני סוגים של לימוד תורה: ישנו לימוד של תורה של ישיבה. כאן יושבים ולומדים הרב עם התלמידים ומשננים את החומר שוב ושוב עד שהוא ברור, ובסופו של דבר זו התורה שצריכה להגיע לכלל ישראל. בזה עוסקת הגמרא בעירובין.

אבל ישנו סוג אחר של לימוד תורה - זהו לימוד התורה של משה שעובר ליהושע, ומיהושע לזקנים ולנביאים ולאנשי הכנסת הגדולה. זו התורה של איך להיות מנהיג. לא מדובר רק בהבנה של פשט במשנה

או בגמרא או ברמב"ם, אלא בדבר אחר לחלוטין. איך לראות את הקהל שלך, ולהתאים את התורה כדי שתהיה מתאימה לדרגתם ולייעודם.

כשלמדתי בישיבה באתי מדי פעם לשאול את ראש הישיבה שאלות. דברי התוספות לא היו ברורים לי מספיק, רמב"ם שנראה כאילו הוא סותר את הגמרא וכו'. כשהרב צריך לענות על שאלה כזו הוא אינו צריך בהכרח לחשוב עליי, השואל, אלא על התוספות והרמב"ם. שאלות כאלה יכולתי לשאול, ואכן שאלתי, גם רבנים אחרים בבית המדרש, וברוך ה' ישיבת ברכת משה התברכה ברבנים בעלי היקף ידיעות וכח הסברה עצומים, שלא אני הקטן צריך לתת להם ציונים.

אבל מאז שאני מכהן כרב - ראשית בקהילת פראג, וכיום בקיבוץ בארות יצחק - ואני נמצא בקשר רציף עם ראש הישיבה, שאלתי אותו הרבה יותר שאלות, ולמדתי יותר להעריך את גדלותו. בשאלות אלו, הנושא אינו הרמב"ם או השו"ע, אלא הקהילה או האדם שלגביו אני מתייעץ. וכמובן - שאלות על אופן ההנהגה הראויה בכל קהילה. מתי לדבר ומתי לא לדבר. באילו דברים כדאי להילחם ומתי עדיף לשתוק ולעבור הלאה.

לפני שהגעתי לקיבוץ, זכורני שהגעתי לשבת גישוש שבה נתתי כמה שיעורים, וגם היה שלב של שאלות ותשובות. אחת השאלות המפתיעות והחכמות ביותר שנשאלתי היתה עם איזה רב אני מתייעץ כשיש לי שאלות בהלכה. אמרתי שאני מתייעץ הרבה עם ראש הישיבה שלי, וזה גרם לכמה הרמת גבות (אצל אלה שמבינים עניין). בדרך כלל ראש ישיבה הוא רב שיכול להעביר שיעור כללי. הוא יכול להכין שיעור עיון מצויין. אבל להתייעץ איתו בעניינים קהילתיים? צריך לדעת שיש מעט מאוד ראשי ישיבות בעולם שיש להם גם רקע בהנהגת קהילה. רוב ראשי הישיבות המשיכו במסלול של לימוד תורה והוראת תורה עד שנהיו ראשי ישיבה. ראש הישיבה שלנו הוא מן מאוד נדיר: מלבד גדלותו העצומה בתורה, יש לו גם רקע, נסיון והבנה במהות העניין של לעמוד מול קהילה.

הספר הזה, שיח נחום, מביא את השילוב של שני הדברים גם יחד: יש בו הרבה מאוד שאלות שנתקלתי בהם באופן אישי, וגם אם ראש הישיבה סובר שאין בהם חידושים גדולים, אני הקטן, שיוצא לי לעיין בספרות שו"ת מדי פעם, ראיתי בהם הרבה חידושים באופן הניתוח של השאלות, בפשטות הניסוח של התשובות ובמסקנות העולות מהן. אבל עליי להודות שיש גם שאלות רבות ששאלתי את ראש הישיבה והוא אמר שהן לא מתאימות לספר. זה מסוג הדברים של תורה שבע"פ שמשה מוסר ליהושע, ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים. וזה מסוג הדברים שבסופו של דבר הגיעו לפרקי אבות.

ברצוני לאחל לראש הישיבה שיזכה להמשיך להרביץ תורה בישיבה, אך גם שיפוצו מעיונותיו חוצה, ויזכה להדריך רבנים, מורי הוראה ומנהיגים רבים בכל תחומי החיים.

הרב ירון בן דוד, בוגר מחזור יב', משמש כרב הישוב בארות יצחק.

התבגרות ומתבגרים
התבגרות מתמשכת

הורים רבים שואלים, מתי מתחיל גיל ההתבגרות ומתי הוא מסתיים? התשובה שאורכה של תקופת גיל ההתבגרות, תחילתה וסופה, משתנים במהלך הדורות. בדורות האחרונים חלו שני שינויים משמעותיים:

השינוי הראשון קשור להופעת סימני הבגרות הפיזיולוגית. הם מופיעים מוקדם מבעבר (כגון: הווסת אצל בנות). החוקרים נוטים להסביר שהגורם לכך הוא השינוי בהרגלי האכילה (מזון עשיר ובשפע. והראיה - באוכלוסיות שחיות בתת-תזונה, מופיעים הסימנים מאוחר יותר). כמובן, להופעה המוקדמת של הסימנים הפיזיולוגיים (ושל הפעילות ההורמונאלית המוגברת) יש השלכות נפשיות והתנהגותיות רבות.

השינוי השני קשור למשך גיל ההתבגרות. בתקופת גיל ההתבגרות מגבש המתבגר את זהותו האישית. הוא קובע מי הוא, מה הן שאיפותיו ומטרות חייו, ועם אלו דמויות הוא מזדהה. הוא מגבש את עמדתו בסוגיות

הרוחניות הבסיסיות. בסוף תקופת הבירור יוצא המתבגר מגובש מבחינה נפשית ורוחנית. בעבר, כל התהליך לא ארך יותר מכמה שנים בודדות. בדורות האחרונים, התהליך מתארך יותר ויותר. הוא כבר איננו מסתיים בגיל 18, ואף לא בגיל 21, אלא בסביבות גיל 25, לפעמים אף מאוחר מכך.

בגיל ההתבגרות, עובר המתבגר מזהות משפחתית (הילד הוא חלק אינטגרלי ממשפחתו, וזהותו נקבעת על ידה) לזהות חדשה, אישית ועצמאית. לפני התבגרותו, היה הילד בלוע בתוך המשפחה, ינק ממנה ושיקף אותה. היתה לו זהות ברורה, כחלק ממשפחתו. בגיל ההתבגרות הוא עוזב את הסמיכות לשולחן הוריו ומגבש זהות עצמאית, המורכבת מנדבכים ישנים הלקוחים מזהותו המשפחתית ומנדבכים חדשים שהוא העלה מתוכו וקלט מסביבתו. בעבר הלא-רחוק, מעבר זה היה יחסית קצר וכן היה רציף. הזהות החדשה החליפה את הישנה בלא שנוצר וואקום ביניהן. במעבר מזהות הישנה לחדשה היתה חפיפה בין הזהויות. גם כאשר המעבר יצר בלבול ותקופה של בין השמשות, לא נוצר וואקום.

כיום התהליך הוא ארוך מאוד, ואין הוא רציף. המתבגר זורק את זהותו הקודמת, אבל איננו מאמץ זהות מוגדרת חדשה. הוא איננו מביע שום רצון לאמץ זהות אישית מגובשת, הוא מעדיף שלא להתחייב, לא להתחייב לעבר שלו (לאורח החיים שבו הוא התחנך) ולא להתחייב לעתיד. אין לו תכניות ארוכות טווח, לעיתים אפילו לא קצרות טווח. לדוגמה: בשנים האחרונות, הולך וגדל מספר השמיניסטים שאינם יודעים לאן הם ילכו עם סיום שנת הלימודים. הם דוחים מחדש לחודש את ההחלטה - צבא, מכינה, ישיבה, איזו ישיבה? ובתום השירות הצבאי, עוברות שנים עד שהם בוחרים מקצוע ומסלול לימודים, ובהמשך הם מחליפים את המסלולים ועוברים ממסלול למסלול. גם אצל הבנות, ההתלבטויות מתפרסות על פני שנים - שירות לאומי (שנה או שנתיים), מדרשה, לימודים, תחום מקצועי. ההכרעות אינן סופיות, וקיימת נדידה ממקום למקום.

המתבגר מהזן החדש גם איננו מעוניין לאמץ זהות אישית ברורה. הוא לא מחויב לדרך מסוימת, למשנה מוגדרת, להשקפת עולם יציבה. הוא נהנה מהספק, מהערפול. אחוז לא מבוטל של המתבגרים (גם מהמגזר הדתי) העונים להגדרות אלו מוצאים את דרכם למסגרות המשך בלתי מחייבות.

יש המכנים זאת: התבגרות מתמשכת או התבגרות מתהווה.

כמובן, כל התקופה הזו מתאפיינת בחוסר יציבות. חוסר יציבות במישור הערכי (זה בא לידי ביטוי בחילופי עמדות קיצוניים בתחום הדתי) וגם במישור הרגשי והנפשי. המתבגר חש עצמו כמי שחי בתקופת מעבר. החלטותיו הן רגעיות והרבה פחות מחייבות. הספק וחוסר ההחלטה הופכים לביתו הרגשי של הנער. זהו שילוב של חוסר מחויבות ואי-ודאות. הנסיעות למזרח הרחוק משתלבות היטב בתקופה זו. שם, רחוק מהסביבה הלוחצת, הוא יכול ליהנות מחוסר מחויבות מושלם. שם, החיים לא דוחקים. המסע התרמילאי תורם אף הוא לענין, מפני שהוא מרחיק את פרק ההכרעה על דרך חיים.

זוהי תופעה כלל-עולמית. יש לה ביטויים מיוחדים בחברה הישראלית, וביטויים ייחודיים בחברה הדתית. מהו שורש התופעה? יש הסבורים ששורשה בחברת השפע והפינוק של העולם המערבי. החברה המערבית איננה דורשת מהמתבגר מאומה. היא מאפשרת לו לחיות מספר שנים מבלי צורך לתת דין וחשבון לעצמו. היא גם מאפשרת לו מבחינה כלכלית וחברתית שלא להיות מחויב. אין גורם הלוחץ עליו להאיץ את התהליכים של גיבוש זהותו. לכן יש לו זמן.

ויש הסבורים שהשורש הוא איחור גיל הנישואין. בעבר הרחוק, גיל הנישואין היה מוקדם. בגיל יחסית צעיר הוטלה על הנער אחריות של משפחה ופרנסה. הוא נדרש להתארגנות נפשית מהירה והוא עמד בדרישות. זאת ועוד, תנאי הכרחי לבניית בית ולביסוס הזוגיות הוא הגדרת הזהות העצמית. מי שאיננו מגובש עם עצמו, כיצד יצליח להתגבש עם בן או בת הזוג. כל זה דחף לגיבוש זהות מהיר. כיום, עם איחור גיל הנישואין, אין מה שדוחק. כלפי תיאוריה זו, יש הטוענים שלא ברור מהי ה"ביצה" ומהי ה"תרנגולת": האם איחור גיל הנישואין הוא שורש התופעה של הבגרות המתמשכת, או להיפך איחור גיל הנישואין הוא תוצאה מהבגרות המתמשכת המעכבת את גיבוש הזהות האישית שהוא תנאי לבחירת בת/בן זוג ולבניית

משפחה יציבה. בין כה וכה, ברור שיש זיקה ביניהם. ●

לחלק מחמאות

המילה 'מחמאה' שאובה מהמקרא, אבל, כפי שנראה, במקרא משמעותה שונה לחלוטין.

"חֲלְקוּ מַחְמָאוֹת פִּי וְקָרְבַּ לְבוֹ רַכּוֹ דְבַרְיֹ מִשְׁמֹן וְהִמָּה פְתָחוֹת" (תהילים נה, כב). פסוק זה עוסק באדם שמפר את הברית שכרת, וכך נאמר בפסוק הקודם - "שֶׁלַח יָדָיו בְּשִׁלְמֵי חֶלֶל בְּרִיתוֹ". דבריו היו רכים משמן, אבל כוונתו האמתית הייתה פתחות, שהן, על פי רוב הפרשנים, חרבות לטושות. במילים אחרות - בעוד שהוא מפריח דברי שלום הוא מתכנן לתקוף.

חלקו הראשון של הפסוק "חֲלְקוּ מַחְמָאוֹת פִּי וְקָרְבַּ לְבוֹ" מהווה תקבולת לחלקו השני "רַכּוֹ דְבַרְיֹ מִשְׁמֹן וְהִמָּה פְתָחוֹת". ניתן להבין שבזמן שהוא חילק מחמאות (קומפלימנטים), בלבו היו מחשבות קרב, ברם אין מקור נוסף במקרא שבו המילה מחמאה מופיעה במשמעות זו. לכן סביר יותר לומר, וכך טוענים רוב פרשני התנ"ך, שמשמעותה של המילה מחמאות הוא חמאה בלשון רבים - 'חמאות', בתוספת אות השימוש מ' (יש להעיר שהאות מ' מנוקדת בפתח, ולא בצירה, כרגיל). לפי דברינו המילה חֲלְקוּ אינה מתפרשת כהטיה של הפועל חֲלַק, אלא מתפרשת כלשון רבים של התואר חֲלַק - דברי פיו היו חלקים יותר מחמאה. כך התקבולת בין חלקיו של הפסוק מושלמת. בעוד שדברי פיו היו חלקים מחמאה כוונתו הייתה לקרב, ובעוד שדבריו היו רכים משמן הוא תכנן מתקפה.

פירושו לפסוק "חֲלְקוּ מַחְמָאוֹת פִּי" מסתייע מהפסוק "כִּי נָפֵת תִּטְפְּנָה שְׁפֵתַי זָרָה וְחֲלַק מִשְׁמֹן חֲכָה" (משלי ה,

ג) שבו הביטוי 'חֲלַק מִשְׁמֹן' נועד לתאר דברי ריצוי ופיוס, באמצעות שימוש בשם התואר 'חֲלַק'.

המילה מחמאה במשמעותה כיום שאולה מהפסוק שדנו בו. האות מ' הפכה לחלק בלתי נפרד מהמילה, ואינה עוד אות שימוש.

כל מי שמעוניין לשאול, להעיר, ואפילו לחלק מחמאות, יכול לעשות כן. הדוא"ל לצורך כך הוא aharon.glatzer@gmail.com.

ברכות לבביות ליואל ומעיין גיל לרגל נישואיהם.

וכן לטוביה וחנה גולדה בן-דוד לרגל נישואיהם בשעה טובה.

יואל וטוביה בני מחזור כז'.

מזל טוב לניסים אביטן, מחזור כז', לרגל אירוסיו.

מזל טוב לאפרת ואלעד מירון, מחזור כד', עם כניסתם בברית הנישואין.

ברכות לטלי ומשה דגן, מחזור כב', לרגל לידת הבן בשעה טובה ומוצלחת.